

Visual Thinking Strategies laat mensen spreken!

Visual Thinking Strategies (VTS) is een op discussie gebaseerde pedagogische en therapeutische methode om naar kunst te kijken, ontwikkeld voor musea, het onderwijs en de zorg. De techniek leert je in een open gesprek, gestructureerd en met gerichte aandacht voor de kunst én elkaar, methodisch verschillen en overeenkomsten waar te nemen.

Door zonder oordeel te kijken en naar elkaar te luisteren bouw je voort op de diverse zienswijzen. Omdat alle perspectieven waardevol zijn ontstaat zelfvertrouwen, scherp je je kritisch denken, verrijk je je woordenschat, doe je een appèl op je creatief, associatief en reflectief vermogen en verbind je je persoonlijk met een kunstwerk door 'hardop te kijken'.

Verdiepend leren

De gespreksleider – een gecertificeerd facilitator, VTS-trainer of -coach – nodigt mensen uit de tijd te nemen om naar een kunstwerk te kijken dat aansluit

bij hun belevingswereld. Aan de hand van een aantal vragen brengt hij een discussie op gang. De vragen zijn specifiek voor de methode ontwikkeld en open van aard. Ze zetten de kijkers aan om nauwkeurig te observeren, te formuleren en te beargumenteren wat ze waarnemen. Deze aanpak stimuleert een actieve deelname aan het gesprek en toetst expliciet de gedachten en interpretaties. Ieders inbreng wordt als neutraal gewaardeerd. Op deze manier komen de deelnemers gezamenlijk een diepere betekenis van een kunstwerk op het spoor.

Kunst en zorg

Reade, centrum voor revalidatie en reumatologie, is de eerste zorginstelling in Nederland die VTS in haar behandeling van mensen met Niet-aangeboren hersenletsel (NAH) als programmaonderdeel heeft opgenomen. Iedere patiënt wordt in staat gesteld zijn of haar interpretatie weer te geven op een eigen manier, waardoor er geen foute antwoorden bestaan, met als resultaat dat bewustwording van het persoonlijk waarnemen en denken wordt bevorderd.

Nu blijkt dat Visual Thinking Strategies, als kunst-beschouwende methode, succesvol bijdraagt aan het verbeteren van het waarnemen en kritisch-analytisch denken, wordt de methode ook toepast bij medische studenten. Na deelname aan VTS blijkt dat zij nauwkeuriger diagnoses kunnen stellen. Een eerste studie naar de resultaten bij patiënten met NAH heeft positieve resultaten opgeleverd.

Paola de Bruijn,
professional in beeldende kunst en kunsteducatie
selectiecommissielid Special Arts

www.vtsnederland.org

VTS-training bij Reade Academy:

<http://readeacademy.nl/evenementen?id=61>

Tijdens de Special In+Out 2015 in Hengelo,
van 11 t/m 20 september, zal Paola de Bruijn
een presentatie geven over Visual Thinking Strategies
op maandag 14 september.

www.specialarts.nl/special-inout

Geert Savelberg, *Chatalon*,
acryl op doek, 100 x 120 cm
Foto: Gerard van Rossum

VTS in de praktijk

Foto: Ronald Pilot

Tijdens de tentoonstelling *Kijken is Kiezen is Kijken* in het Rietveldpaviljoen in Amersfoort, ter gelegenheid van de Special Award 2015, worden de gedachten over en de gevoelens bij het schilderij *Chatalon* van Geert Savelberg (zie afbeelding) uitgewisseld.

Als facilitator vraag ik de aanwezigen de tijd te nemen om de afbeelding te bekijken en bieden hen zo de gelegenheid om te ontdekken. Zorgvuldig worden de waarnemingen ingeleid met de eerste VTS-vraag **'Wat gebeurt er in deze afbeelding?'** Aan de hand van persoonlijke associaties en herinneringen of vanuit eigen percepties worden de observaties gedeeld. Eén deelnemer verhaalt over het felle kleurgebruik, het valt een ander op dat de huizen Nederlands zijn. Door naar elkaars ontdekkingen en inzichten te luisteren groeit de groepsdiscussie.

Met de tweede VTS-vraag **'Waarom zie je dat?' of 'Wat zie je dat maakt dat je dat zegt?'** daag ik de deelnemers uit om de eerste waarnemingen te onderbouwen. Door 'hardop te kijken' komen deze onderbouwingen voort uit het kunstwerk zelf en niet zozeer vanuit het denken. De groep kijkt hierdoor mee en kan de eigen interpretaties aanvullen en eventueel heroverwegen. De waarnemingen worden gedetailleerder. Vaardigheden, technieken en functies die herkend worden in de afbeelding, vullen de verhalen of verklaringen aan. In dit voorbeeld wordt gesteld dat de bakstenen en de witte kozijnen van de huizen in Nederland vaak te zien zijn.

De derde VTS-vraag **'Wat kunnen we nog meer ontdekken?'** stelt de groepsleden in staat met aandacht te zoeken naar nieuwe details of andere interpretaties. Meerdere perspectieven kunnen

immers naast elkaar bestaan. De waarnemingen worden bijvoorbeeld ingedeeld naar stijl, stroming of tijd. De gedeelde aanwezige feitenkennis draagt bij aan het ontdekken van de betekenislagen van de afbeelding. Ook het delen van persoonlijke verbindingen met het kunstwerk, de waardering voor de verschillende beeldaspecten (lijn, vorm, kleur et cetera), gedachten en gevoelens, leiden tot nieuwe ontdekkingen. Zo ontdekt de een dat de bonte stoet van auto's in het schilderij lijkt op een optocht, terwijl een ander, door de sterke perspectivische werking, een vluchtpoging ziet.

Mijn taak als facilitator bestaat uit het aanwijzen van datgene wat wordt waargenomen, aandachtig luisteren en parafraseren, door te laten zien dat ik alles heb gehoord en heb begrepen wat er is waargenomen. Door de waarnemingen aan elkaar te verbinden, te linken, zorg ik er voor dat ieders inbreng het collectieve kijkproces verrijkt en dat iedere deelnemer actief bij de discussie betrokken blijft. Door samen aan de beschouwing te werken ontwikkelen de deelnemers empathie voor de verschillende analyses en komen zij als gelijkwaardige deelnemers zowel impliciet als expliciet in contact met zichzelf en de ander(en).

Het is belangrijk om een weloverwogen selectie van afbeeldingen voor meerdere sessies te maken. Door de complexiteit van kunstwerken geleidelijk op te bouwen biedt de facilitator een kijkkader voor de verschillende fases van esthetische ontwikkeling. Het leren opsommen, construeren, classificeren, interpreteren en herscheppen stelt de deelnemers in staat zich meer en meer te verwonderen over datgene wat zij waarnemen over zichzelf én de wereld om hen heen.